

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 1. marcija 1880.

List 3.

Na potujčeni zemlji.

Pozdravljam, solnčna te raván,
Ki pred menój si razprosterta!
Ti lepa si ko sèn krasán,
Podoba rajskega si verta!

Kedó bi pač se ne zavzél
O čaroviti tej lepoti?
Kakó naj duše čut vesél
O čudu tem se ne poloti?

In vendar, rajska ti raván,
Ko ná-te pótnik se ozíram,
Moj duh temán je in mračán,
In sólze iz očí otíram.

Naš bil nekdáj je ves ta raj.
Očetom našim domovina;
Tuj narod tod se šíri zdaj;
Naš raj je tujcev zdaj lastnina. —

Dobí se včasí pergamén:
Nanj pesmi krasne, modre reke
Napisal bil je mož učen,
O, vredne, da živé na veke!

A list je tujcu v last prišél,
On stara slova je izbrisal,
Ker njih modrosti ni umél,
Ter čerte svoje je narisal.

Tak list prostrán si ti, raván!
Naš ded tu pisal svoja dela,
Naš govor je donel čez plan,
Tu pesem naša je živéla.

A zdaj zatert je tod naš glas,
In tuji krog doné glasovi;
Tuj terg in grad, tuj ves je kras, —
Oh, naši so samó — grobovi!

Zatorej, solnčna ti raván,
Ko ná-te moj pogled se vpíra,
Temán mi duh je in mračán,
In sèrce tuge mi umíra.

Pervi dnevi drugega triumvirata.

(Dalje.)

Kam dervi svobodno rimsko ljudstvo? Kaj neki vre vse v dolino med Viminalskim in Quirinalskim gričem? Naveličalo se je svobode in hiti pozdravljat svojega gospoda. Mladi konzul in triumvir Oktavianus jezdi v mesto na čelu ene legije na belem konjiči, ogernen s skerlatnim vojnim plaščem, izpod katerega se sveti bronasti, srebrom okovani oklep. Pred njim gredo liktorji z dolgimi butaricami, v katerih tiče sekire; njega obdaja vojvodska kohorta izbranih vojakov, za njim pa iz Collinskih vrat vre mnoštvo vojakov kakor mogočna reka iz velikega vrela. Isti Rimljani, ki nekdanj oboroženih čet niso terpeli v mestu, pozdravljali so zdaj kričé vojske divjih obrazov, svetečih se od veselja, da bode zdaj jim prišel žetve čas, saj se jim je bilo toliko lepega obljubilo; cela lepa mesta z obširnimi posestvi bodo dobili v naselitev. Na forum prisedši razidejo se vojaki v posameznih četah. Ena izmed njih se napoti na Kapitolski grič ter zasede grad in svetišče. Oktavianus pa se spremljen od svojega kerdela poda na svoj dom. Med zadnjimi gledalci, ki so se s Palatinskega griča vračali, bil je K. Atilius Gavianus. Kričal je, kar je mogel, svoj „Ave Caesar“! (kedor se je hotel Oktavianu prikupiti, ga je le s tem podedovanim imenom imenoval). silil se je naprej in bil tako srečen, da je ulovil prijazen smehljaj z imperatorskega obraza. Nazaj gredečega sreča mladi vojaški tribun Sergius, v vojaški opravi precej blatni. „Za Marta, vse leto se nisva videla“, tako ga je po serčnem pozdravu ogovoril; „upam da se bova odsehdob večkrat. Pridem te precej obiskat, samo da se preoblečem. Imava o imenitnih rečeh pogovoriti se, imam ti važnih novic povedati, povem ti, važnih“. S pomembnim obrazom perst vzdigujoč odide in Gavianu pusti ugibajočega, kaj mu neki ima povedati. Krenivšega na levo proti Velabru zbudi iz premišljevanja enako korakanje velikonogih sužnjev. Ko se tja ozre, pozdravi ga izza zavese krasne nosilnice dvoje žarečih oči in obrazek na zapeljiv smehljaj nabran. Od daleč se oglasi Gavianus: „Pozdravljena, gospa! Kam?“ „V Caesarjeve verte“, bil je odgovor, nepotreben kakor je bilo nepotrebno vprašanje. Saj sta bila zmenjena. Vendar je menda zarad ljudi in sužnjev Gavianus še nadaljeval pogovor: „Saj nismo v letu, da bi sence tam iskala“. „Sence ne, pa samote“. „Samote? Dobro! morda tudi jaz pridem samote iskat“. Ko sužnji

z nosilnico v Caesarjeve verte do klopice pod visokimi platanami prikorakajo, spravi se Vitellia iz nosilnice in sede, sužnji pa se primerno oddalijo. Gavianus je kmalu prišel za gospo potem ko je spremlja-jočega sužnja domu poslal. Toliko da je poleg nje sedel, začela je izliviati svojo žalost v sočutno serce prijateljjevo: „Kajus, ti me moraš rešiti! Jaz tako dalje živeti ne morem, nečem. Pomisli, še Caesarja Oktaviana mi ni dovolil gledat iti. Prijaznega, mladega Caesarja! Kako je bil lep na belem konjiči! Vidiš, tako nedolžnega veselja mi ne privošči: Ta tiran! Pa sem mu vendar ušla! Prijatelj, ti me moraš rešiti, ti me moraš rešiti!“ Med tem ko so ji te strastne besede iz rožnatih ust vrele, se je Gavianus nekako čudno smehljaj in ko je nehala, je vprašal: „Ali kako te naj jaz rešim?“ Sodeč po njegovem smehljanji bi bil človek menil, da ni v taki zadregi, kako rešiti to ženo moža. V teh časih! Vedel je, da preteči prevrat se ne bode veršil brez republikanske kervi; in kaj je laže nego o taki priliki se iznebiti človeka, ki je komu na poti — ako je republikanske stranke. To so bile Gavianove misli, toda izreči si jih ni upal. Tudi Vitellia je imela enake misli, pa je tudi menila, da bi bilo za njo kot žensko nespodobno je izreči. Tako je le vzkliknila: „Za vseh večnih bogov! ali ste to možje! prašate kako in kaj? Mar vas bodemo mé ženske učile? Ti imaš mogočnih prijateljev — ki so prijatelji Caesarja — Antonija. Naj bi ga kam poslali.“ „Njega? republikanca?“ vpraša Gavianus nasmehnivši se politični naivnosti Vitelijini. „Da poslali bi ga kam, od kodar ga ne bi bilo več nazaj.“ — „Svobodno! naj ga zaterejo zatiralca moje mladosti!“ je vsa razvneti in jeze se solzeča rekla živahno pa z zadrževanim glasom. V tem trenotji pridere Sergius nekako ves razvnet; očitvidno je bilo, da je hotel Gavianu nekaj očitati. Ko pa zagleda poleg njega lepo gospo, se nekoliko premaga in prijazno pozdravi. Vendar ni mogel molčati, le nekoliko prijaznejše je privrelo iz njegovih ust kar mu je v sercu razgrajalo. „Tedaj lepo Attilijo si med tem časom oženil!“ „Ah, da, to revče!“ je odgovorila Vitellia mesto Gavianana. Te milovalne besede so Sergija oserčile, da je živahneje nadaljeval: „Pa s takim človekom, z enim izmed tiste svojati, ki neče miru v državi, ki si je moritev vzela za geslo. Tu imaš zdaj! Zapustil jo je. Mara on za ženico! Veselilo ga je le za nos zvoditi enega izmed nasprotne stranke.“ — „Kaj že vse veš?“ se začudi Gavianus. „O, vse vem, vse sem zvedel od tvojega sužnja, ki mi je tudi povedal, kje da tebe zdaj najdem. Kaj si neki mislil, da si se šel družiti s sovražniki prezerši svoje prijatelje. Ne zameri, Vitellia,

da vpričo tebe tako govorim, ali jaz se ne morem zatajevati^c. „Le govori, le govori odkritoserčno, govoriš vpričo prijateljice. Moj prijatelj je, kedor je sovražnik Septimijeve hiše — moje ječe^c. Poslednje besede je izgovorila Vitellia z besedami na jok cikajočimi. „In zdaj je pri Oktaviji na Marcellovem domu. Vse poštenje Oktaviji, sestri našega Caesarja. Ali njen soprog kakor vsi Marcelli so bili zmerom republikanci in ona je take narave, da je vedno prijateljica slabejšim in premaganim, ne vprašaje kedó ima prav, kedó ne. Kakih načel se bode navzela tvoja hči v teh krogih. In vendar ti nič ne brani rabiti svojo očetovsko oblast in hčer k sebi vzeti! — In pomisli kaj bode Caesar rekel, kaj Antonius^c? Poslednje besede so bolj kakor vse druge pretresle bojzljivca Gaviana. Da, kaj poreko mogotci? Naenkrat je bil prepričan, da je zelo veliko neumnost storil in da jo mora popraviti. Misleč na proskripcije, o katerih nadaljevanji se je šepetalo po Rimu, poprašal je Sergija: „Ali kaj mi svetuješ storiti^c? „Pokaži Caesarju da si le po okolnostih prisiljen se udal v to zvezo, da si pa vsak čas pripravljen jo razrušiti, da si pripravljen, če bi treba bilo, mu tudi pri uničenji njegovih sovražnikov na pomoč biti^c. Te besede je tako strastno izgovoril, da je Gaviana groza spreletala. Skrivnostno je potem nadaljeval: „Blížajo se strašni časi. Gorje morilcem velikega Caesarja in njih prijateljem. Ona noč, ki je konzula Pedija stala življenje, je bila le predigra. Kervava tragedija se še le bode začela^c. Gavianus in Vitellia sta se pogledala in enaki iz groze in radosti mešani občutki so obhajali to dvoje popačenih serc. „Govorimo zdaj resno in odkrito^c, je nadaljeval Sergius, „jaz sem si že dolgo želel krasne Attilije za ženo; ne le lepota ampak tudi druge čednosti so me vlekli k njej. Žal mi je zdaj, da ti nisem tega prej razodel. Ali kakor me poznaš, jaz nisem, da bi se tako z lahka odpovedal nameri, ki se je toliko časa skrivaj v moji duši bivajoč že možno v njej ukoreninila. Ti, Gavianus, potrebuješ prijateljstva triumvirów, ti, Vitellia, kakor se mi dozdeva, nisi zadovoljna sê soprogom, ki je ob enem nasprotnik triumvirów, jaz pa si želim Attilije, katera se ženo imenuje onega, ki zdaj po Italiji ljudi proti nam nabira — o, zvedeli smo že vse! — Mi trije imamo tedaj eno. skupno pot, ako si hočemo priboriti srečno prihodnost^c. To je bil uvod zaroti teh tréh oseb zoper oba Septimija. Ker se je bojzljivi Gavianus branil, prevzel je Sergius nalogo, pri triumvirih na vse pomagaje delati v ta namen, da prideta oba Septimija na proskripcijski imenik.

Dva dni pozneje imela je slavna Roma čuden obraz. Na glavnem tergu so stala kerdela vojakov; na Kapitolinskem griči vse polno

vojakov, pri svetiščih, na manjših terjih vojaki, povsod vojaki, povsod strah in tesnobno pričakovanje, kaj da bode. Caesar Oktavianus je prišel predvčeranjem z eno legijo v mesto, včeraj Antonius z drugo, danes Lepidus s tretjo; in pred mestom in v okolici vse polno vajakov. Kaj to pomeni? — Ljudski tribun Titus je sklical zbor državljanov, ki je brez upora triumvirom samooblastno prisvojene pravice poterdil. Tam na rostri, na govornici, s katere je tolikrat svobodna beseda donela, sedeli so trije oblastniki Rimske države — sveta, in ljudstvo jim je strahoma ugibalo z obrazov njih namere.

Senator Septimius je v tem napotil se na Quirinalski grič, tam je stopil v svetišče Quirinovo, morda je kako obljubo storil med bogove sprejetemu ustanovniku mesta, da bi odvernil Rimu pretečo sramoto in nesrečo. Ko bi bil imel več enako mislečih tovarišev, bil bi šel na forum slovesno protestovat zoper nasilstvo. Ali bil je osamljen, kar senatorjev ni iz mesta pobegnilo, bili so ali strahljivci ali nasladniki ali, prej skrivni, zdaj odkriti prijatelji triumvirov. Ko se je ljudstvo s fora razhajalo obedovat, šlo jih je mnogo mimo neke knjigarne, ravno ko je četvero, v rudeče tunike oblečenih sužnjev z nosilnico pred njo postalo. Ko je iz nosilnice stopil senator Septimius, pošepetal je marsikdo nekaj tovarišu z obrazom, na katerem je bilo brati: Hvala Jupitru, da nisem senator republikanske stranke! Množica je po pravici slutila, da ljudem te verste se ne bode dobro godilo. Septimius pa je izbral v prodajalnici, v kateri je bilo tudi pisno orodje na prodaj, največjega izmed železnih črtnikov, — Rimljani so z njimi na povoščene tablice pisali, pa so jih tudi kot bodalca rabili — in potem se podal domov. V tem je prišel Gavianus v Septimijevo hišo, vprašal najprej za Septimija, dasi je vedel, da ga ni doma; potem je prašal za Manija, ali je že prišel nazaj. Tudi za tega je vedel, da ga še ni nazaj. Poslednjič se je dal Vitelliji napovedati. Ko sta bila sama v sobi, začel je Gavianus skrivnostno praviti, kaj je vse zvedel, da se bodo to noč proskripcije začele in da so mnogi republikanci zlasti vsi Ciceronovi politični prijatelji smerti zapadli, da je Septimius med njimi, za Manija pa, da ne ve, ali bode med njimi. Tedaj ko so triumviri imenik sestavljali, niso še o mladeniči nič vedeli tacega kar bi jih bilo napotilo tudi njega ime pripisati. Rekel je tudi, da se bo strogo ravnalo s tistimi, ki bi skrivali nesrečnike. Žena se je začela tresti; veselja ali strahu? Menda iz obeh izrokov. Začela mu je praviti, da ga bode sicer gotovo morala skriti tamle in pritisnivši na nek

iz stene moleč žebliček, odperla je vratca, ki so bila na videz stene kos. „Tu v tem tesnem kotičku ga ne bi mogel nikdo najti, pa saj lahko pozveš, katero kerdelo bode namenjeno v našo hišo“. Gavianus je razumel in se skoro ustrašil njene prekanjenosti. Izdajstvo je bilo skleneno in Gavianus je kmalu odšel.

* * *

Skozi mestna vrata „porta Capena“ imenovana stopali so molče trije kmetje in en suženj. Mogli so oni trije biti oče, sin in sinov tovariš. Molče so stopali pod starinskim obzidnim oblokom, s katerega so tu in tam kaplje padale od vodotoka Appijevega, ki je bil tod čez napeljan. Vratnim stražnikom so se pač malo čudni zdeli ti razumni, malo kmetski obrazi treh potnikov, vendar jih niso nadlegovali. Ti niso še sto korakov storili po mestu, kar vojaki mestna vrata zaloputnejo in zaprejo. „Kaj pa to pomeni?“ reče obstavši Manius Quintu. Ta pa ni nič odgovoril, ampak pospešil korake po Sveti cesti. Pod Palatinskim gričem se Manius z Lydonom loči od svojih sopotnikov in se poda naravnost na očetov dom. Skerb, kaj se utegne z očetom zgoditi, pripodila ga je v tem nevarnem trenutku. Pred hišo sreča odhajajočega Gaviana, ki se strašno razveseljenega dela po njegovem prihodu. Manijevo prvo vprašanje je bilo: „Kje je Attilia?“ — „Še vedno pri ženi, do katere več zaupanja imaš nego do svojega tasta“, odgovori Gavianus z glasom, kakor da bi ga to nezasluzeno nezaupanje žalilo. Opazivši kmetsko Manijevo obleko ga vpraša: „Pa, Manius, v kmetski obleki?“ — „Kedó je kriv, da kmetska robata tunika bolj varuje nego meščanska toga?“ jezno odgovori Manius. „Vem li, kaj se godi tu v svetovladnem mestu Rimljanov? Čemu toliko vojakov, zakaj mestna vrata zaperta?“ — „Že zaperta?“ naglo posegne vmes Gavianus, ki je slišal, da bode to znamenje začetka proskripcije, in nemir se ga polasti. „Ali veš, kaj bode? Govóri!“ Zapovedniška ta beseda ga je vsega v zadrego spravila. Mermral je, da nič gotovega ne vé, pa če mestna vrata zapirajo, da nameravajo gotovo kaj hudega. „Bogovi naj obvarujejo nas vse v hudem času!“ Te besede izrekši poslovi se naglo. Maniju se je zelo jasno dozdevalo, da ga je zapustil licemér, ki bi utegnil tudi kako izdajstvo doveršiti. Ni dvomil tudi več, da se bodo proskripcije začele. Šel je naravoost v sobo mačehino. Vsa sladka, vsa prijazna mu je nasproti prihitela. Pravila mu je, kako je Gavianus vedno že po njem popraševal, kako je Oktavija vsak dan pozvedovala, če je že nazaj prišel in kako žalostna je Attilia. Ko je nehala, pomigne ji Manius resnega obraza,

naj sužnjo iz sobe pošlje. Ko je bojzljivo izpolnila mu željo, primé jo on za roko in jo ostro pogleda. Zdelo se mu je, kakor da bi za kačo prijel, tako gladka in tako merzla je bila roka. „Vem, da ne ljubiš očeta“, reče ji odločno mladenič, „vem, da ljubiš družega, nam sovražnega človeka“. „Ali Manius“! preplašena vmés poseže Vitellia. Manius jo hitro zaverne: „Jaz ti zdaj ničesar ne očitam; samo opominjam te, da danes ne pozabiš, kaj je tvoja dolžnost. Razumeješ? Ne pozabi kaj je tvoja dolžnost. Ti moraš pripomoči, da očeta rešimo, ko pride v nevarnost, — tam v onem skrivnem kotičku ga le to noč skrijemo. Tam ga nihče ne najde. Sužnjev nobeden ne smé nič opaziti. Ako vojaki v tvojo sobo prideró...“ „Vojaki v mojo sobo“! zavpije Vitellia, „...bom jaz pri tebi, in gorje tebi, če z enim pogledom, z enim migljajem kaj ovadiš, kako znamenje daš“. „Ali tako slabo misliš o meni, Manius“? reče; bila pa je vsa vznemirjena; vedela ni, kaj bi počela in prav vesela je bila, ko ji je Manius še enkrat zabičil izpolnitev dolžnosti ter šel iz sobe. Gredoč ukaže sužnju z line v nadstropji stražiti, kedaj bi se bližali vojaki.

M. Pleteršnik.

(Dalje prih.)

Najdeno pismo.

(Konec.)

V kerčmi pa pijo dalje in Štefétu je ta večer tako čudno, da še nikedar tako. Spozna, da je on vse zakrivil sê svojo neprevidnostjo. Pa pomagaj si, če moreš. Žena ga je ostela in Meta, grajska dekla, hodila bo tirjat! Da bi le kaj denarja imel. „Denarja, denarja“! zdihuje pri sebi. Nekak nemir se ga polasti; pije in pije.

Pozno vstane in gre proti domu.

Zunaj lije dež in včasih malo zablisne.

Štefetu se verti v težki glavi, da ne vé prav, gre li na desno ali na levo in opoteka se sem ter tja. Prisedši po cesti blizu znamenja sv. Bostijana, izpotakne se in pade.

Brezarjev berač pa koraka počasi za njim v dežji sê svojo zakerpano malho, v kateri nosi nabrane ježice in nekaj kosov terdega kruha. Pred Štefetom se vstavi in ga kliče; a kovač privzdiguje samo glavo, rije z nogami po mokrih tleh in godernja nerazumne

besede, Berač ga počasi postavi na noge in vidi, da bo Štefe težko sam prišel domov, strese ga močno, prime ga pod pazuho in oba stopata po sredi ceste proti kovačnici. Gredé srečata Stricovega Jurčka, ki se je tudi pozno vračal s postaje.

III.

Minolo je nekaj let! —

Tudi danes lije dež, vihar tuli pod nebom in zaganja debele kaplje v okno Poštarjeve kerčme, v kateri pije nocoj mnogo pivcev, vračajočih se iz bližnjega terga. Vsi so dobre volje, sosebnost pa Štefe, ki zahaja vedno bolj pogostoma v kerčmo in od tod zelo pozno domov. Žena mu je od dne do dne bolj sitna, večkrat se prepirata; nekedanji mir je izginil in Meta tudi ni dobila še starega dolga.

On pa le popiva in popiva.

Kerčmar je tudi vesel in zakaj ne? Dopoludne prišel je njegov sin Janez, zdravnik iz mesta, za nekoliko dni domov na počitnice in pripeljal s seboj mlado, lepo ženo — Ano!

Odkar je odšla grofica Antonija pred leti v Italijo in on na Dunaj, žalosten in ves potert — izpremenilo se je mnogo!

Iz Italije mu je pisala grofica vedno bolj poredkoma in očitajoč ji čez leto njeno merzloto, dobi list, v katerem mu piše grofica prav hladno — kakor se večkrat zgodi — da ga ne ljubi več, da ga ni ljubila nikedar in da je — nevesta!

Kakor senca, bled in obupen hodil je nekaj dni okolo mej tujimi ljudmi v tujem mestu. Klel je ves ženski spol in prisegal, da ne pogleda nobene več!

Prebudivši pa se neko jutro po zelo nemirni noči, vstane ves izpremenjen, udari s pestjo ob mizo, spomni se beračevih besed, da naj „bode pameten“! in reče:

„Janez — Janez! Pamet! Zaradi ene slabe ženske toliko — neumnega terpljenja“!

Potem verže njeno fotografijo in vsa pisma v peč in — zdrav je, popolnoma zdrav!

Ko se verne potem kot zdravnik v mesto ne daleč od svojega rojstnega kraja, pozabi vse. In komaj preteče pol leta, premišluje celo, zakaj ima tako lepe, črne oči sosedova Ana, hči bogatega kupca, kamor je zahajal včasih zvečer.

V predpustu bila je Ana že njegova nevesta.

Branil se je nove ljubezni na vse moči, spominjal se neke danje nezveste svoje ljubice — nič ni pomagalo in njegov zakon — je srečen zakon!

Žene njegove sosebnost Stric ne more prehvaliti; gosposka je in bogata in vendar tako prijazna, in kako lahko se govori z njo, kakor s kakim domačim. Prinesla mu je tudi lepo, svilnato kapico. Težko se je ločil od svoje stare, katero je nosil toliko let; a vesel je bil vendar, kakor Jurček, ki je bil še vedno pri Poštarju, ko je dobil nove obleke in belega kruha.

Ko tako Stric sedi mej pivci, ki govoré o prevelikej letošnej moči in vendar še lije dan na dan, zasliši se zunaj v noči ropot voza, ki derdra po cesti. Približuje se kerčmi in zavije na voglu. Kar se nekaj zlomi, voz se vstavi in zasliši se ženski krik, moška kletev in tuljenje pesa.

Komaj pivci vstanejo, da bi hiteli gledat, in Brezarjev berač, ki čepi v kotu pri visečem svincu lesene ure, zavpije: „Nesreča je“! — odpró se vrata in v sobo stopi preplašen Jurček in velik črn pes Torpedo, katerega se maček tako vstraši, da skoči za peč in prekopicne svojo večerjo sè skledico vred po sobi.

„Bog pomagaj! Grajski so se zvernili! Kolo se je sterlo“! reče prestrašen Jurček.

„Da se le niso poškodovali“! odgovoré vsi in hité ven.

Zunaj se ravno pobira grajska gospoda iz deževnega močvirja. Kočija visi po strani in zadnje levo kolo leži na kosce razdrobljeno. Grajski kočijaž kolne in izpreza konja; grofica Antonija se derži za komolček, baron Leonardo, njen mlad mož z aristokratnim nosom in brado, prijema se za koleno in ogleduje svojo nesnažno obleko; le staremu grofu se ni zgodilo nič.

Ko jih mine prvi strah, gredó pod streho v kerčmo.

Ropot in ženski krik privabi tudi Janeza in njegovo gospo iz prvega nadstropja v kerčmo.

Ko vstopita, izpira si grofica svoj lahko ranjeni komolček, pri katerem opraviilu ji pomaga baron.

Komaj zagleda grofica Janeza, zarudi in odtegne baronu svojo roko.

„Vendar ne odtegni roke zvedenemu zdravniku“! sili baron, vidé, da se brani Antonija.

Janez pogleda in vidi, da rana res ni velika — vendar omoči rutico in jo ovije okoló roke rekoč:

„Jutri, milostna grofica, bo že zopet vse zdravo“!

„Take male rane se zacelijo hitro“! odgovori grofica.

„Pač tudi večje“! pristavi Janez in jo pogleda v oči.

„Verujem vam“! odgovori grofica, ki ga je umela, nasmehne se malo in pogleda zadovoljni obraz kovačev, ki je pil iz kupice na koncu dolge mize in si mislil: Kaj nisem pravil in pravil, in Jera mi ni hotela verjeti!

Potem govoré še nekoliko o nesrečnem padcu in ko vstopi Jurček in pové, da je ponehalo deževati in da se že vidijo zvezde, rečejo okolo stoječi kmetje: „Hvala Bogu“! in grajska gospoda se odpravlja peš domóv.

Grofica položi roko svojo pod pazuo baronu in odhaja proti vratom.

„Milostna grofica, smem li priti jutri poprašat v grad — saj veste, jaz sem zdravnik“! reče odhajajoči Antoniji Janez, na strani smehljajoče se svoje žene.

„Zaradi rane? — Pridite le; a ne ko zdravnik in zaradi rane in pripeljite sè seboj svojo ljubeznjivo gospo“! odgovori smehljaje grofica, prikloni se in otide z baronom.

Nekaj dni pozneje kuje Štefe v svojej kovačnici popoludné novo kolo za grajsko kočijo! „Saj ni čuda, tako gosposko kolo mora se zdřobiti, ko bi se tudi ne hotelo! Sama sleparija“! mermra pri sebi in kuje.

Po delu pa sede k latvici kislega mleka in danes mu diši sosebno.

Žena že nekaj dni ne godernja nad njim in Meta, grajska dekla, prihaja tudi bolj pogostoma — a ne terja več starega dolga, pač pa pripoveduje, kako so vsi veseli in srečni v gradu, sosebno mlada zaročenca.

„Glej, Jera! — kako je prislo, kakor sem jaz pravil in nič drugače. Saj je tudi najbolj pametno. Kolo zvečer poneseš v grad in kar prislužiš z njim, dam Meti in jo poprosim, naj še malo počaka z ostalim“! reče konečno Štefe, svest si svoje zmage.

Jera se sicer čudi, a molči.

Josephus.

Čez osem let.

Novelica, spisal E m i l L e o n.

1.

Tujec sem pod svojo streho! Danes zjutraj sem prekoračil prag očetne hiše! Ko pa sem po mestnem tlaku stopal, srečevali so me obrazi, pusti, dolgačasni, starikavi in rumeni, kakor iz starega voska skuhani! Nikedó me ni poznal, ali me vsaj poznati ni hotel! Osem let nisem že storil koraka po tem tlaku. Nov, mlad zarod je nastopil v tem, zarod, katerega ne poznam več! In jaz sem se postaral in enak sem listu, ki ga je jesen stresla z veje in ki v novi pomladi segnjit leži pod svojim drevesom, na katerem pa poganja novo življenje, novo cvetje!

Danes zjutraj sem torej prišel. Pred očetno hišo sem obstal. Dolgo to poslopje je bilo videti zapuščeno, umazano in revno. Okna v prvem in drugem nadstropji so bila z rumenkastimi gardinami preprežena, in to o belem dnevu, ker za temi gardinami ni nikedó stanoval! To pa je bila moja volja in dobro mi je dejalo, da so se moji ukazi tako točno izpolnjevali.

Pri vhodu sem si otresel prah z obutala. Pes, nekje v veži ležeč, pa je planil tedaj proti meni, ter z ostrimi zobmi režal proti moji nogi. V moji hiši me zverinče ni poznalo!

Tudi vratar je pri svoji lini pogledal v vežo, mogočno, ponosno. In videč slabo mojo obleko dejal je kratko:

„Tukaj se ne deli miloščina“!

In serdito je zaperl okence pri svoji lini. A jaz sem bil v svoji hiši berač!

Ko pa le nisem hotel oditi, odperl je vratar še enkrat svoje okence, ter poimolil popolnoma svoj temni, bradati obraz v vežo. Bil je Štefan Vir, isti Štefan Vir, ki je v teh osmih letih lenaril za moje denarje in me ves ta čas goljufaval, kjer je le mogel! A ta poštenjak se je tedaj takoj razserdil! Gerdi obraz se mu je napel in od pijančevanja rudeči nos se je kar zaiskril, tako da sem videl, da hoče moj vratar postati surov.

Obernil sem se proti njemu ter dejal počasi:

„Nekedaj sem bil gospodar v tej hiši, in upam, da sem sedaj se tudi“!

Bliskoma se je zaperlo okno pri lini, in odperla se takoj vratarjeva čumnata! In Štefan Vir se je privalil na dan, ter prilomastil v vežo. In kakor strela je planil na psa, pri steburu renčečega, ter mu položil težko nogo na suha rebra in zatulil v sveti jezi:

„Zver prokleta! da ne poznaš svojega gospodarja! prav prokleta“!

Potem pa je zvijsal svoje truplo, sladkal se ter počenjal vse sleparije, ki so lastne takim podložnim dušam.

Molče sem stopal po stopnicah v svoje stanovanje — Štefan Vir je odklenil vrata — in stopil sem v prostore, kjer sem nekedaj srečen bil.

Takoj sem odpravil sitnega strežaja.

Ko pa sem bil sam, obsuli so me hipoma preteklih dni spomini. Po sobi okrog sem obernil pogled. Vse še táko kakoršno nekedaj! A prah, debel prah je ležal po mizah, po stolih, po knjigah in po vsi opravi! Skozi gardine je prihajala mračna svetloba, tako da je bilo skoraj temno tu notri. Ondi na steni v zerkalu videl sem samega sebe. Ali je bilo mogoče? Ta obraz je bil moj obraz? To razorano lice, ti redki lasje ob čelu, in ta dolga, razmeršena brada, ki pa je bila tija proti ušesom že močno bela! In ti očesi, ki sti tako serpo zerli izpod čela! Vse to sem bil jaz! Tudi na me je bil padel časa prah ter me ogledal bolj kot opravo po sobi! Ali ta prah je bil padel tudi na moje serce! Tudi serce in ne truplo samo mi je bilo staro postalo, tako da me je obdala groza, ko se mi je tedaj vse to odkrilo.

Na stol sem se spustil ter si podperl z roko težko glavo. Osem let življenja sem vergel v nič, ter bil zakopal svoje talente v zemljo! In sedaj sem jih odkopal, rujave in od ruje objedene! A kedó je zakrivil vse to? Dá ona, edino ona je kriva, da je to vse prišlo tako!

V sobi nisem mogel ostati! Planil sem na hód in po stopnicah na vert, ki se razprostira za hišo. Ondi sem letal po peščenih stezah. Piš je vlekel, ter mi hladil obraz ali mene so morili spomini iz preteklosti!

Vsa kota sem obdivjal, ter konečno obstal pred železno ograjo, ki loči moj vert od sosednjega. Sosednji ta vert pa mi je bil nekedaj tudi odpert, in prijateljstvo me je sprejemalo ondi.

Bogatega Germa vert je bil še tak, kakoršen nekedaj! Peščene steze, po gredah pa obilo tistega tolstega cvetja, a vmes tudi sočivja in drugih koristnih rastlin! Tu in tam klop, a v zatišji vodomet,

z vodenim žarkom v jasni zrak kipeč! Vse to je bilo nekedaje tudi že tu!

Meni pa se je serce takoj sè serdom napolnilo. Kako drugače bi bilo lahko vse, ako bi me osoda ne bila vergla v dotiko s to rodovino! Pač bi ne bil sedaj sam, in tako zapuščen, kakor kamen na dnu morja! In ti ponosneži! A jaz sem jim povernil vse bridkosti, ter jim poplačal stotero več, kot so mi dali, ha! ha!

Serd me je bil čisto omamil. Ko pa sem se zopet zavedel svojega življenja, zerlo mi je skozi ograjo nasproti dvoje temnih, divjih, tóžnih ali mordà sovražnih očes! A pred mojim pogledom ji je obledelo lice, visoko njeno telo se je streslo, in z rokama je pograbila po zraku. Slednjič pa se je operla na železno ograjo ter zaječala:

„Evgén*!

A jaz sem planil na vert, v najgostejšo goščo, ter se nisem menil za njeno ječanje. To ječanje! To ječanje je bilo ječanje sovražnosti, kakor pri divji zveri, ki je dejana v železen zápor in je brez moči gledalcu nasproti!

Bila je Leonora — moja žena!

(Dalje prih.)

Na Slemenu.

(Konec.)

Nekaterekrati je še sneg padel na Slemenu in zopet izkoptil, Blaže je bil vedno krepkeji, vedno menj je imela mati njegova oblasti v hiši. Martinu so postali lasje že precej sivi, toda njegova načela so bila nespremenljiva. Povsod si ga lahko dobil, kamor si prišel, da so ljudje v pondeljek se praznovali. Moči so ga pa vendar že jele nekoliko zapuščati. Poprejšnji čas je lahko godel vso noč, a zdaj se mu je večkrat primerilo, da je za mizo zaspal, tudi so ga včasih tam za kakim plotom dobili ležečega s polomljeno harmoniko. Ko je bil prej tako močan, da mu ni bil lahko kedó kos, izgubil je zdaj vso veljavo, tudi godel ni več ljudem po volji, in v družbi je jel dostikrat puščobovati, zabavljati, ko je bil prej vselej vesel in dobre volje. Prijateljev ni imel, z eno besedo: Martinčevi časi so bili minili, dasi je še vedno nosil orglje na herbtu ali pod pazuh.

Prisel je pustni čas ves potolčen in pobit domov, da za nekoliko dni ni mogel nikamor. Jera mu je stregla, bila mu je dobra, prosila ga je, naj ne lazi vse noči po gostilnah, naj bo doma, da se mu kaka nesreča ne primeri. „Star si že, Martin“, dejala mu je, „pusti to življenje, kakoršno si do zdaj imel, videl boš, da bode bolje zate in za tvojo dušo, za mene in za sina, za nas vse“.

„Kaj mi boš pravila, da sem star, saj nobeden ni na veke mlad. Če sem tudi star, terden sem pa še kakor kost. Kako sem on dan gerdo padel; ko bi bil kedó drugi, prinesli bi ga bili domov, jaz sem se pobral in sem sam prilezel na Sleme. Saj bi me še ne bilo dalo; a v glavi sem ga imel malo čez navado, in tam na tisti stermi stezi, ledeni, tam nad Savo, kjer se gre k Brezniku doli, zmanjkalo mi je, Bog vedi kako, hipoma sveta pod nogami, in šel sem kar po koncéh doli blizu do vode. V germovji sem obležal; ko bi tega ne bilo, še notri v Savo bi se bil zvalil“.

„Vidiš, imej pamet in pusti gojenje pa pijačo, domu se derži“!

„Prav praviš, upijaniti se ne smem več in se tudi ne bom, ko bi ne vem kaj bilo; sam vidim, da s tem nič ni“.

Martin je zopet ozdravel, vendar pustni čas ni mogel nikamor. Doma je polegala in posedal pri peči, dolg čas je prodajal. Ali ko je bil zopet toliko terden, da je mogel od doma, šel je. Po veliki noči je zopet godel, se vé da tudi pil. Na Sleme ga ni posebno veselilo. Odločil se je, da pojde kam dalje. Zmanjkalo ga je pa mahoma. Prodal je popred, kar je bilo denarja vredno, namreč puško. Povedal ni nikomur, kam pojde. To ni bilo nič nenavadnega, da Martina teden ali štirinajst dni ni bilo domov. Torej žena njegova ni bila precej časa v skerbéh. Ko je pa preteklo delj časa, jela je povpraševati po njem. Nikedó ni vedel, kam bi bil prešel. Govorilo se je, da je utonil in podobne reči so se pripovedovale o njem.

Poslednja vest, ki se je čula o njem, bila je, da ga je nekedó srečal, ki je prišel čez goro iz Koroškega na Kranjsko. Govorila sta verhu Medjega dola, ko sta počivala. Ali več ni vedel tujec povedati, kakor da je šel njemu neznan človek čez goro. Imel je harmoniko sè sabo in kos kruha pa čutaro žganja v malhi. „To ni bil drugi kot Martinec“, dejal je vsak, ki ga je poznal.

Tisto leto, ko so delali Rudolfovo železnico iz Beljaka na Trebiž, bilo je življenje v Ziljski dolini prav veselo. Kar se je zaslužilo,

zapilo se je sproti. Iz vseh krajev so bili ljudje skupaj, drugi drugzega niso poznali, drugi drugemu ni zaupal. Poderuhov sin Blaže bi bil tudi rad šel na delo, vendar mu je mati branila, naj ne hodi; slušal jo je, ostal je doma. Bila sta sama, očeta ni bilo od nikoder, vedela nista, ali je še živ ali ne. Blaže je bil že v sedemnajstem letu, močan za svojo starost in šel je na marsikatero delo h kmetom. Kadar je bil doma, ni lenobe pasel, mati je imela toliko vpliva nanj, da je storil, kar ga je prosila. Spal je navadno v senu, dokler ni bilo mraza, le pozimi se je preselil v sobo za peč.

Neko jutro v jeseni, ko ga mati hoče poklicati, najde na klopi pri durih človeka z dolgo brado, sivo glavo; suh je bil, raztergan, v dolzih hlačah, razbitih čevljih; pod klopjo je ležala harmonika. Na drugi strani peči pa je spal Blaže. Prestrašila se je Jera, ko je zagledala Martince tako neznanega. Prišel je po noči, in ker pri Poderuhu niso imeli navade duri zaklepiti, šel je mož potihoma v hišo in legel na klop. Dolgo ga ni bilo. Bled je bil, suh; videlo se mu je, da se mu ni dobro godilo po svetu; bolehal je. Od tega dne res Martinec ni več šel s Slemena. Nikamor se mu ni ljubilo. Pravil je, da je bil pri železnici, da je tam precej zaslužil, toda nič ne odnesel kot kar na njem vidi.

Čim bolj se je dan kratil, tem bolj je Martin oslabeval. Zopet mu je bila Jera najboljša pomočnica. Stregla mu je, pozabila vse prejšnje prošnje. Na zimo se je moral mož popolnoma vleči.

„Kaj“, pravi neko jutro Martinec, ko mu je bilo po noči ne navadno slabo, „kaj ko bi morebiti vendar gospod prišli“. To je ženi tako dobro delo, da se je z veselja zjokala, sè žalosti je sicer dosti solz stočila.

„Prav imaš, Martin, da malo poravnaš, saj zavoljo tega se se lahko ozdraviš, čeravno gospoda prosimo, da bi te obiskali“.

„Človek se mora na vsako pot malo pripraviti, ne vemo, kaj nas čaka. Ko sem šel zadnjič iz kraja, šel sem kar tako tja, a slabo se mi je godilo. Ves čas nisem enkrat v postelji spal. Pa naj bo, kakor more biti, zdaj smo pri kraji“.

Martinec se je čutil slabega, izpit je bil, jedel je zadnji čas le malo; žganja mu ni bilo nikdar preveč, čeravno je pred obetal, ko se je bil na ledu pobil, da ne bode nikdar več pijan. Še so pretekli nekateri dnevi, predno se je razglasila vest po okolici, da je

umerl Poderuh, ki je bolan zopet na Sleme prilezel pozno v jesen. Na sv. Matija dan so ga pokopali, kedor ga je poznal, voščil mu je dobro; še celo graščinski lovec, ki se ga je vselej ustrašil, kedar ga je v pečéh dobil.

Samostal.

Slovenski glasnik.

— Na u k slovenskim županom, kakó jim délati, kadar opravljajo domačega in izročena področja dolžnosti. Spisal Anton Globočnik, c. kr. okrajni glavár, Fr. Jož. redú vitez. Na slovenski jezik preložil Fr. Levstik. V Ljubljani. Založila ter prodajeta Klein in Kovač (Eger) v špitalskih ulicah št. 5. Pod tem obširnim naslovom je prišla knjiga na svetlo, ki nas je silno razveselila. Ne samo to; priporočamo jo tudi prav toplo vsemu slovenskemu občinstvu, ne samo županom slovenskim, katerim je v prvi versti namenjena. Naši bralci so pač že ugenili, da ni ravno vsebina, kar daje knjigi posebno tehtovitost in jo priporoča širjim krogom. Imé prelagateljevo (tako se pravi zdaj prestavljajcu), katero se sveti lični knjižici na čelu, ima še vedno svojo staro, skrivnostno moč v sebi. Koga bi ne veselilo, da je gosp. Levstik zopet stopil v javnost; koga bi ne mikalo vedeti, kako on z daj piše slovenščino? Saj se za njim obračajo pisatelji slovenski kakor solnčnica za solncem! In tako je prav! — Zdaj pa zdaj se bere po časnikih, da se je dal kak angleški minister društvu poštenih krojačev ali mesarjev povahiti na večerjo; in tu jim „inter pocula“, s kozarcem v roki razlaga politično stanje sveta, razodeva imenitne diplomatične skrivnosti, razgrinja celo prihodnosti kočček. Mož govori in — svet ga posluša; govori, ker vé, da ga bode svet poslušal. Tako je tudi gosp. Levstik sédel za mizo s kmečkimi župani in se z njimi pogovarja, da ga mi poslušamo in se od njega učimo. Dà, zvesto ga poslušamo in v serci svojem sklepamo, da ga hočemo posnemati, kolikor nam moči. Res, da tu pa tam kateri na tihem zdihuje: Gospod, nauk tvoj je terd, ali kaj to pomaga? Morebiti ima tudi kak pomislek, ali slovenska mati ga ni še rodila, da bi se z gosp. Levstikom o slovenščini uspešno prepiral. Klanjajmo se torej molčé in hvaležni bodimo. Posebno hvaležen pa mu mora biti vsak Slovenec za pridejani „Slovníček“, v katerem se tolmačijo nenavadnejše ali ne povsod mej Sloveni govorjene ter tudi nove besede*. To je človeku pravi „repertorium“, prava zakladnica zlasti tehničnih izrazov. Škoda samo, da je ta slovníček tako kratek, naj bi bil vsaj tako obširen, kakor je vsa knjiga. Ne samo slovenskim županom torej, vsakemu Slovencu, kateri ljubi čisto slovenščino, zlasti pa vsem pisateljem slovenskim bodi ta knjiga pravi „Vademecum“ — „hodizmáno“.

S.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
